

Fiškálna decentralizácia a jej vplyv na vybrané makroekonomické indikátory

Dušan KOZOVSKÝ*

Fiscal Decentralization and its Impact on Selected Macroeconomic Indicators

Abstract

Fiscal decentralization introduces a complicated and sensitive problems, witch have impact on the function of a civil society. The foundation of fiscal decentralization is coming out of economic, social, political, and juridical conditions with the goal of reaching the increasing affectivity, transparency, and responsibility while granting public goods and services. The substance of fiscal decentralization creates a relative strengthening of fiscal autonomy of lower government levels and an overall improvement of harmonization of tax and expense decisions, which respect the coordination with macroeconomic goals. In advanced, but also developing countries have already many authors come to empiric research and analysing the impact of fiscal decentralization on economic growth, budget equilibrium, macroeconomic stability, development, and the size of public sector. This type of research has never been realized, because of objective causes in conditions of Slovakia so far.

Keywords: *fiscal decentralization, fiscal unit, fiscal capacity, fiscal autonomy, fiscal unequilibrium, allocative function, macroeconomic indicators*

JEL Classification: H21, H29, H71, H72, H74, H77

Úvod

Fiškálna decentralizácia, ako rozhodujúci nástroj reálneho uplatňovania ekonomickej suverenity miestnych a regionálnych vlád, sa v súčasnosti čoraz intenzívnejšie stáva predmetom mnohých diskusií nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Podstatu fiškálnej decentralizácie tvoria hlavne kvalitatívne zmeny odzrkadľujúce sa najmä v relatívnom posilnení fiškálnej autonómie, resp. samostatnosti miestnych a regionálnych vlád a na celkovom zlepšení harmonizácie daňových a výdavkových rozhodnutí rešpektujúcich koordináciu s makroekonomickými cieľmi. V tomto príspevku prinášame prehľad názorov na otázky fiškálnej decentralizácie vrátane jej vplyvu na vybrané makroekonomické indikátory.

* Dušan KOZOVSKÝ, Ekonomický ústav SAV, Šancová 56, 811 05 Bratislava 1; e-mail: dusan.kozovsky@savba.sk

1. Vymedzenie a prehľad názorov na fiškálnu decentralizáciu

Fiškálna decentralizácia vo všeobecnosti predstavuje komplexný systém, podstatu ktorého tvoria kvalitatívne zmeny odzrkadľujúce sa najmä v relatívnom posilnení fiškálnej autonómie nižších vládnych úrovní a v celkovom zlepšení harmonizácie daňových a výdavkových rozhodnutí rešpektujúcich koordináciu s makroekonomickými cieľmi. Ekonomické dôvody tohto procesu sú podľa Browna a Jacksona [1, s. 255] založené na obmedzenom geografickom rozsahu príjmov verejných statkov a na relatívne vysokých nákladoch rozhodovania v prípade centralizácie. Musgrave [62] označuje problém fiškálnej decentralizácie ako „problém priradenia daňových a výdavkových kompetencií rôznym stupňom verejnej správy, pričom stupeň a forma ich priradenia závisí od politickej, ekonomickej a inštitucionálnej situácie krajiny, ako aj od samotnej úlohy samospráv“. Aj keď špecifické aspekty tohto systému sa v kontexte každej krajiny líšia, spoločným motívom fiškálnej decentralizácie podľa Oatesa [2, s. 1120] je „existencia potenciálu potrebného na zlepšenie výkonnosti verejného sektora“. Ebel [3, s. 2, 4] fiškálnu decentralizáciu napríklad „spája s požadovanou mierou vertikálnej a horizontálnej rovnováhy v smere zvýšenia národnej ekonomickej efektívnosti“. Na rozdiel od Oatesa a Ebela, Tanzi [4, s. 295 – 316] si myslí, že „fiškálna decentralizácia môže oslabiť schopnosť centrálnej vlády vyrovnať sa so štrukturálnou fiškálnou nerovnováhou“.

Efektívne naplnenie podstaty fiškálnej decentralizácie je v konečnom dôsledku závislé od cieľov, ktoré si stanoví vláda. Kľúčovým prvkom jej záujmu je dosiahnuť ciele rastúcej efektívnosti, transparentnosti a zodpovednosti pri poskytovaní služieb vo verejnom sektore. Zároveň ide o základné princípy podmieňajúce rozsah a formu fiškálnej decentralizácie. Na tieto princípy, a teda aj ciele, sa nemôžeme pozeráť izolovane, ale vo vzájomných súvislostiach. To znamená, že fiškálna decentralizácia prispieva k efektívnejšiemu poskytovaniu služieb najmä tým, že výdavky viac zodpovedajú miestnym prioritám a preferenciám, čo motivuje miestne vlády k zlepšeniu mobilizácie zdrojov, a tým k vyššej transparentnosti a zodpovednosti za vynakladané výdavky. Pritom aj Hollis, Plokker, Davies a Sutherland [5, s. 6] si uvedomujú, že „zodpovednosť možno posilniť prostredníctvom daní, pričom je dôležité, aby voliči rozumeli finančným dôsledkom vládnych rozhodnutí. Na úrovni obcí to znamená, že ich obyvatelia by mali mať možnosť hlasovať pre vyššie či nižšie rozpočtové výdavky a pocítiť dôsledky takéhoto rozhodnutia vo výške miestnych daní“.

Keďže princíp efektívnosti je dôležitý faktor aj z hľadiska optimalizácie fiškálnych vzťahov medzi centralizovanou a decentralizovanou vládou úrovňou, dosiahnutie tejto optimalizácie je možné len za predpokladu aplikácie princípov transparentnosti, zodpovednosti a predvídateľnosti systému fiškálnych vzťahov

medzi vládnyimi úrovňami. Faktom je, že fiškálna decentralizácia sama osebe nemôže účinne vyriešiť problém efektívnosti a následne viesť k účinnejšiemu fiškálnemu rastu. Veľmi dôležité je preto účinné plánovanie a koordinácia aktivít v rámci systému vzťahov vo verejnom sektore pri určovaní priorít vo verejnej spotrebe s akceptáciou primeraného rizika. Preto ak má fiškálna decentralizácia významnou mierou prispieť k efektívnosti, transparentnosti a zodpovednosti vo verejnom sektore, je potrebné okrem finančno-ekonomických podmienok skúmať a analyzovať aj politické, sociálne, legislatívne podmienky, dôležité na jej úspešnú implementáciu. Tieto podmienky sú rovnako dôležité aj pri úvahách o určovaní optimálnej miery fiškálnej decentralizácie, ktorá je limitovaná povahou niektorých verejných statkov. Z hľadiska stanovenia optimálnej miery fiškálnej decentralizácie môžeme posudzovať vzťah Rodrigesa-Ávareza [6, s. 81], ktorý vychádza z tvrdenia, že „vzťah medzi veľkosťou obce a efektívnosťou jej finančných aktivít je jedna z najdôležitejších otázok miestnej samosprávnej problematiky“. Na jej objasnenie môže, ako uvádza Musgrave [7, s. 416 – 423], významne poslúžiť analýza priestorovej dimenzie alokačnej funkcie, v rámci ktorej je potrebné zamyslieť sa nad otázkou priestorového usporiadania fiškálneho systému tak, aby sme zabezpečili ekonomickú efektívnosť verejných statkov približujúcu sa paretovskej efektívnosti. Keďže významnou črtou verejných statkov či služieb je priestorové obmedzenie ich užitku, potom jedným z predpokladov optimálnej miery fiškálnej decentralizácie je stanovenie optimálneho počtu a veľkosti fiškálnych jednotiek¹ a počet obyvateľov v každej z nich (zohľadnením napr. marginálnych úspor nákladov služieb na člena spoločenstva). Podľa Jacksona a Browna [8, s. 261] „veľkosť fiškálnej jednotky je optimálna v okamihu, keď sa priemerné náklady na poskytovanie miestneho verejného statku rovnajú hraničným nákladom na rozšírenie tejto jednotky o nového člena“. Pokiaľ berieme do úvahy skutočnosť, že jedna komunita poskytuje viacero statkov, tak podľa Oatesa [9, s. 93 – 98] „optimálna veľkosť komunity z hľadiska poskytovania jedného statku nemusí byť optimálna z hľadiska poskytovania iného“. To sčasti vysvetľuje aj tvrdenie Cullisa a Jonesa [10], podľa ktorých „optimálna veľkosť komunity sa môže vnútorne meniť s tým, ako sa v priebehu života voličov – spotrebiteľov menia ich preferencie. Komunita by potom mala na tieto zmeny reagovať buď zmenou ponuky statkov, alebo zmenou optimálnej veľkosti“. Podľa Oatesovej-Wallisovej hypotézy [11, s. 5 – 28] „fragmentácia miestnych vlád spôsobuje straty výnosov z rozsahu so súčasným nárastom nákladov na poskytovanie verejných služieb“. Na druhej strane Tiebout [12] tvrdí, že „čím väčší je počet konkurujúcich si komunít, tým lepšie si spotrebiteľ môže vybrať tú, ktorá

¹ Fiškálnou jednotkou chápeme územne ohraničený celok s vlastnými samosprávnymi orgánmi a kompetenciami.

mu najviac vyhovuje z hľadiska poskytovaných verejných služieb. Municipálnu integráciu považuje za prípustnú len vtedy, ak sa väčšina určitých statkov približuje k rovnakým celkovým nákladom, t. j. nepôsobí tu faktor konkurencie, a zároveň táto integrácia nespôsobuje obmedzené ponuky akejkolvek inej služby, a pri internalizácii externalít“. S Tieboutovým tvrdením sa stotožnili Brennan a Buchanan [13, s. 184], ktorí hovoria, že „väčší počet konkurujúcich si lokalít sa spája s optimálnejšou veľkosťou verejného sektora“. Šimíková [14, s. 111, 113, 139] na základe empirického testovania Brennanovej-Buchananovej decentralizačnej hypotézy na vybraných štátoch EÚ zistila, že „z hľadiska optimalizácie verejného sektora je najvýhodnejšia veľkostne vyrovnaná municipálna štruktúra“.

Z hľadiska hĺbky uskutočňovaných systémových zmien v decentralizovanom fiškálnom systéme sa môžeme oprieť o štyri základné piliere fiškálnej decentralizácie: príjmy, výdavky, transfery medzi jednotlivými vládnymi úrovňami a miestne zadlžovanie, ktoré bližšie charakterizujeme v tabuľke 1.

T a b u ľ k a 1

Základné piliere fiškálnej decentralizácie podľa Ebela (2002)

Inštitucionálne faktory fiškálnej decentralizácie: ekonomické, sociálne, politické a právne			
I. pilier: príjmy		Základné piliere fiškálnej decentralizácie	II. pilier: výdavky
Stanovenie príjmov: - daňová základňa (mobilná, nemobilná) - daňová sadzba (regresívna, progresívna) - charakteristika daní a ich redistribúcia - výber daní a ich ekonomická únosnosť			Kritériá procesu stanovenia výdavkov: - ekonomická efektívnosť (poskytovaných služieb pri najnižšie možných nákladoch) - fiškálna spravodlivosť (dosiahnutie najvyššie možného fiškál. vyrovnávania) - politická zodpovednosť (podpora občianskej participácie a kontroly) - administratívna účinnosť (podpora spolupráce)
III. pilier: transfery medzi jednotlivými úrovňami vlády			IV. pilier: miestne zadlžovanie
Hlavné dimenzie: - vertikálna dimenzia (distribúcia príjmov medzi centrálnymi a miestnymi, resp. regionálnymi vládami) - horizontálna dimenzia (alokácia finančných zdrojov medzi príjemcov miestnych, resp. regionálnych vlád)		Hlavné dôvody miestneho zadlžovania:* - medzigeneračná hodnota majetku (prispievanie budúcich generácií obyv. na cenu investície, ktorej úžitky budú znášať) - hospodársky rozvoj (stimulovanie oblastného hospodárstva pomocou investičných projektov) - synchronizácia výdavkových a výnosových tokov (eliminácia jej krát. nerovnováhy v rámci bež. roka)	
Cieľ: zvýšenie efektívnosti, transparentnosti a zodpovednosti, lepšia mobilizácia zdrojov			

Prameň: [24], *[36]; vlastné spracovanie.

Základné piliere fiškálnej decentralizácie (ako vidíme z tabuľky 1) tvoria nevyhnutný základ celkového rámca fiškálnej decentralizácie vychádzajúceho z ekonomických, sociálnych, politických a právnych podmienok s cieľom zvýšenia efektívnosti, transparentnosti a zodpovednosti pri poskytovaní verejných statkov a služieb. To, že jednotlivé ciele navzájom súvisia, potvrdzuje aj Ebel [3, s. 11],

podľa ktorého „predpokladom na dosiahnutie efektívnosti fiškálnej decentralizácie je zabezpečenie rozpočtovej samostatnosti a fiškálnej zodpovednosti decentralizovaných štruktúr“.

S rozpočtovou samostatnosťou nevyhnutne súvisí I. a II. pilier, t. j. decentralizácia príjmov a výdavkov. Dôležité pritom je nastavenie výnosového systému tak, aby viedol k efektívnemu a transparentnému riadeniu výdavkov s adekvátnou zodpovednosťou a kontrolou nad hospodárením. Platí, že čím bohatšia je štruktúra miestneho daňového výnosu, tým by mala byť vyššia aj zodpovednosť miestnej vlády za celkové hospodárenie. Okrem toho by sa mala prejavovať aj na zmene vertikálnej štruktúry daní, ktorá predstavuje základ na určenie dane a priznáva každej vládnej úrovni jej vlastné dane podľa územného rozdelenia úžitkov odvodených z verejných statkov. Podľa Pekovej [15] „správne stanovenie vertikálnej štruktúry daní je dôležité aj z hľadiska daňového pôsobenia, daňovej spravodlivosti či administratívnej náročnosti, resp. znižovania nákladov na daňovú správu“. Na druhej strane Oates [16] upozorňuje, že „nesprávne stanovenie vertikálnej štruktúry daní môže byť drahé, a to pokiaľ ide o neutralnosť, ako aj o spravodlivosť zdanenia“. Podľa Bahla [17, s. 5] napríklad niektoré krajiny pri projektovaní fiškálnej decentralizácie neuvažujú hlbšie než s revíziou systému daňového určenia alebo so zvyšovaním dane z majetku.

Spoločným hľadiskom štruktúry miestnych daní je to, že umožňuje priame prepojenie medzi rozhodovaním o príjmoch a rozhodovaním o výdavkoch miestnej vlády. Z hľadiska efektívnosti miestneho daňového systému je dôležité, aby miestne dane nedeformovali rozdelenie zdrojov. Na túto záležitosť upozorňujú Jackson a Brown [8, s. 261], podľa ktorých miestne dane majú distorzné účinky, čo môže spolu s externalitami viesť k neefektívnosti alokačných rozhodnutí na miestnej úrovni. Vo všeobecnosti sa miestne dane považujú za najvhodnejšie z hľadiska plnenia funkcie väzby zainteresovanosti územných celkov na všestrannej podpore ekonomického rozvoja svojho územia. Za základ miestneho daňového systému sa podľa Horčicovej [18] považuje majetková daň. Vychádzajúc z podstaty tejto dane, jej základnou otázkou je účinnosť, ktorá sa premietá jednak do hľadiska kvantitatívneho, t. j. miery zdanenia, jednak aj do hľadiska kvalitatívneho, t. j. spôsobu zdanenia. Veľmi dôležitá je pri tom aj samotná analýza účinkov zdanenia na správanie ekonomických subjektov.

S výdavkovou decentralizáciou (v našom prípade ako II. pilier fiškálnej decentralizácie) je takisto spojených viacero problémov. Podľa zahraničných zdrojov [19, s. 11] sa týkajú najmä rozhodnutí o použití zdrojov, o štruktúre explicitných kritérií na investičné rozhodovanie, o mechanizmoch participácie občianskej spoločnosti pri rozhodovaniach o investičných prostriedkoch a mechanizmoch zodpovednosti za použitie prostriedkov.

Ďalším významným pilierom fiškálnej decentralizácie sú transfery medzi jednotlivými úrovňami vlády, ktoré predstavujú základ ich fiškálnych vzťahov. Zahraničná odborná literatúra ponúka bohatý zdroj teoretických poznatkov, inšpirácií, ako aj praktických skúseností pri modelovaní fiškálnych vzťahov medzi rôznymi vládnymi úrovňami (angl. *Intergovernmental Fiscal Transfers*, *Intergovernmental fiscal Relations* alebo *Intergovernmental Transfer System*).² Systém fiškálnych transferov medzi jednotlivými úrovňami vlád podľa Oatesa [2, s. 1126] predstavuje osobitný a významný politický nástroj vo fiškálnom federalizme, ktorý môže pomôcť pri poskytovaní množstva rozličných funkcií. Podľa Birda [20, s. 1] tvorí súčasť komplexu politického, ekonomického a administratívneho systému a mal by byť transparentný, založený na objektívnych a predvídateľných kritériách [21, s. 35]. Pritom podľa názoru Oatesa [2, s. 1129] rozpočtové rozhodnutia príjemcov fiškálnych transferov explicitne vychádzajú z alokácie prostredníctvom spoločensko-kolektívnej voľby.

Ako uvádza Smoke [22, s. 15] rôzne krajiny majú rozdielne systémy transferov medzi jednotlivými vládnymi úrovňami, ktoré slúžia rôznorodým, no často vzájomne súvisiacim účelom. Z nich vymedzil tri najvýznamnejšie: a) slúžia na zmieňovanie fiškálnych nerovností lokálnych vlád, a zároveň ako doplnenie nedostatočných vlastných lokálnych príjmov; b) môžu sa použiť na úhradu národných redistribučných zámerov smerom k vyrovnávaniu rozdielov vo fiškálnej kapacite medzi lokálnymi vládami; c) môžu sa použiť ako podpora lokálnych výdavkov na príslušné statky a služby prinášajúce pozitívne externality.

Transfermi medzi jednotlivými úrovňami vlády rozumieme nielen redistribúciu časti výnosov centrálnych daní do príjmovej časti rozpočtov územných vlád, ale aj poskytovanie rôznych druhov a typov dotácií územným vládam. V rámci redistribúcie časti výnosov daní v správe štátu nižším vládnym úrovňam môžeme hovoriť o dvoch typoch týchto daní: a) derivačný typ, kde sa stanovené percento z celkového príjmu určenej dane rozdeľuje podľa výnosu tejto dane v danom území; b) nederivačný typ, kde sa stanovené percento z celkového príjmu určenej dane rozdeľuje podľa počtu obyvateľstva, resp. iného kritéria [23, s. 222]. Určenie konkrétnej výšky daňovej redistribúcie by malo zodpovedať rozdeleniu kompetencií medzi príslušné úrovne verejnej správy.

Ďalšou súčasťou transferov sú dotácie územným vládam. Ukazuje sa, že teoretický i empirický výskum týchto dotácií treba smerovať predovšetkým na špecifikáciu príčin ich poskytovania, na spôsoby a prístupy k stanoveniu výšky účelových a globálnych (neúčelových) dotácií a na účinnosť systému dotácií

² Významnými autoritami v tejto oblasti sú J. Stiglitz, R. A. Musgrave, G. Brennan, J. Buchanan, R. M. Bird, R. W. Bahl, M. Smart, R. D. Ebel, S. Yilmaz, W. E. Oates, J. Seddon, J. A. Litvack, V. Tanzi, T. Ter-Minassian.

z hľadiska fiškálneho vyrovnávania. Vážnym problémom je stanovenie výšky dotácie. Musgrave a Musgraveová [7, s. 453] zdôrazňujú, že „výška dotácie by mala odrážať fiškálnu kapacitu alebo schopnosť financovať určité potreby z vlastných zdrojov“. Inými slovami na tento problém poukazuje Peková [15], podľa ktorej „dotačný systém má silný vplyv na správanie tých, ktorí dotácie dostávajú, na čo musí byť prispôsobená aj fiškálna právomoc nižších stupňov vlád“. Aj keď v posledných zhruba dvadsiatich rokoch je snaha zvyšovať ekonomickú samostatnosť územných samospráv a znižovať podiel dotácií na ich celkových príjmoch, myslíme si, že dotácie by mali byť nástrojom, ktorý by pomohol využiť pozitíva fiškálnej decentralizácie.

Miestne zadlžovanie Ebel [24, s. 11] síce vyčleňuje ako samostatný pilier fiškálnej decentralizácie, no vo svojej podstate ich spolu s príjmami daní a dotáciami považuje za nástroj príjmového určenia, čoho dôkazom je nasledovné konštatovanie: „...z hľadiska príjmovej decentralizácie môžeme hovoriť aj o posilnení možnosti nižších stupňov vlád získať úver zo súkromných bánk.“ Okrem hlavných dôvodov miestneho zadlžovania, uvedených v tabuľke 1, môžeme povedať, že toto zadlžovanie pôsobí ako barometer finančného zdravia miestnych vlád. Z dôvodu nízkej fiškálnej zodpovednosti miestnych vlád a makroekonomickej stabilizácie už mnoho krajín pristúpilo k zavedeniu limitov na miestne zadlžovanie.

Rozdielnosť ekonomických a politických podmienok jednotlivých krajín vyžýva merať a porovnávať mieru fiškálnej decentralizácie s určitými zovšeobecneniami, ktoré poukazujú na relatívny význam miestnych vlád v rámci verejného sektora a jeho zmenu pôsobením času. Prud'homme [25, s. 118] odporúča definovať mieru fiškálnej decentralizácie na základe troch kritérií: „1) významnosť pomeru miestnych daní na centrálnych daniach, 2) významnosť pomeru miestnych výdavkov na centrálnych výdavkoch a 3) významnosť pomeru centrálnych dotácií na miestnych príjmoch.“ Na čo najobjektívnejšie vyjadrenie fiškálnej decentralizácie sa de Mello a Berenstein [26] pokúsili na základe vybraných objektívnych indikátorov,³ ukazujúcich úroveň a postup decentralizácie vzhľadom na dosiahnutú úroveň demokracie miestnej samosprávy, o skonštruovanie a otestovanie tzv. súhrnného indikátora fiškálnej decentralizácie. Tento indikátor odporúčame rozpracovať a otestovať aj na podmienky SR.

³ Napríklad podiel miestnych výdavkov na celkových výdavkoch verejnej správy, indikátor horizontálnej a vertikálnej nerovnováhy, indikátor daňovej a výdavkovej autonómie, indikátor daňovej či fiškálnej kapacity a jeho parciálne ukazovatele, napríklad indikátor mobilizácie príjmov, indikátor nedaňovej autonómie a pod. Indikátor daňovej kapacity by sa nemal spoliehať na aktuálne, ale na potenciálne daňové výnosy v danom území, pričom miera daňovej kapacity by sa mala stať funkciou oblastných potenciálnych daňových výnosov v závislosti od daňového základu. Tento koeficient by mal dať dôraz skôr na potenciálnu schopnosť území vyberať dane než na ich aktuálny daňový výnos. Indikátor fiškálnej kapacity predstavuje index na výpočet východísk celkových výnosov, ktorý môže predvídať ich úroveň aj na dlhšie časové obdobie.

2. Skúmanie vplyvu fiškálnej decentralizácie na vybrané makroekonomické indikátory

V tejto časti článku je naším cieľom poukázať na rôznorodosť názorov a empirických výsledkov pri skúmaní a analyzovaní vplyvu fiškálnej decentralizácie najmä na rozpočtovú rovnováhu, makroekonomickú stabilitu a ekonomický rast vo vyspelých i rozvojových ekonomikách. Zaujímavý pohľad ukazuje aj vplyv fiškálnej decentralizácie na rozvoj a veľkosť verejného sektora.

Medzi významné autority, ktoré sa pokúšali po teoretickej i praktickej stránke testovať vplyvy fiškálnej decentralizácie na uvedené makroekonomické indikátory vrátane dopadu na veľkosť verejného sektora, patria napríklad Tiebout [12], Musgrave [44], Oates [27], Brennan a Buchanan [13], Ehdaie [45], Tanzi [4], Prud'homme [42], Davoodi a Zou [46], de Mello [47], Thiessen [48], Feld, Zimmermann a Döring [29] a mnohí ďalší.

Z hľadiska analýz vplyvu fiškálnej decentralizácie na makroekonomické indikátory vyplynulo, že v empirických štúdiách je veľmi dôležité vybrať si správne premenné. Názory na výber takýchto premenných sú rôznorodé, pričom dôsledky zlého výberu môžu mať ďalekosiahle negatívne účinky, najmä v politickej rovine.

Okrem toho analýza vplyvu fiškálnej decentralizácie na makroekonomické indikátory si vyžaduje dobré kvalitatívne i kvantitatívne techniky, ktoré berú do úvahy inštitucionálnu štruktúru krajiny. Napríklad de Mello [47], ktorý skúmal účinky fiškálnej decentralizácie na rozpočtovú rovnováhu vyjadrenú pomerom deficitu štátneho rozpočtu na HDP (použitím pomeru deficitu štátneho rozpočtu na HDP ako závislej premennej a miestnych daní ako nezávislej premennej), zistil, že fiškálna decentralizácia podporuje fiškálnu nerovnováhu.

K tomu, či fiškálna decentralizácia prispieva, alebo neprispieva k makroekonomickej stabilite, odznelo už mnoho kontroverzných názorov. Viacero autorov⁴ na základe štúdií poukazuje na tento vzťah v tom zmysle, že decentralizovaný finančný systém ponúka väčší potenciál na zlepšenie makroekonomických výsledkov, a tým aj makroekonomickej stability ako centralizovaný finančný systém.

Naproti tomu Prud'homme [42] a Tanzi [4]⁵ patria k tým autorom, ktorí upozorňovali na otázky negatívnych potenciálnych efektov fiškálnej decentralizácie na makroekonomickú stabilitu.

Podľa nášho názoru, udržanie makroekonomickej stability pôsobením jednotlivých nástrojov fiškálnej decentralizácie je dôležité z hľadiska účinného a efektívneho poskytovania miestnych verejných statkov a služieb.

⁴ Bližšie pozri napríklad [40, s. 17; 41, s. 143 – 150].

⁵ Bližšie pozri [4, s. 295 – 316].

Mnoho autorov sa venovalo aj skúmaniu vzťahu medzi fiškálnou decentralizáciou a veľkosťou verejného sektora. Oates [27, s. 748 – 757] v po-lovici 80. rokov minulého storočia ešte nenašiel „podporné argumenty pre systematický vzťah medzi veľkosťou verejného sektora a rozsahom fiškálnej decentralizácie“. Naproti tomu koncom 90. rokov tvrdí, že „fiškálna decentralizácia môže zohrať významnú úlohu v obmedzení rastu verejného sektora“ [2, s. 1140].

Podľa Roddena [28, s. 17] fiškálna decentralizácia môže viesť k menšiemu alebo väčšiemu verejnému sektoru v závislosti od presnej formy štruktúry stimulo-“v. K tomuto záveru dospel na základe výsledkov empirických testovaní na vzorke krajín OECD s konštatovaním, že „pokiaľ fiškálna decentralizácia sa týka len podpory autonómneho miestneho daňového systému, je spojená s menším verejným sektorom. Naproti tomu financovanie decentralizovaných úloh transfermi z centrálnej vlády je spojené s väčším verejným sektorom ako účinná odozva exogénnych požiadaviek na decentralizáciu“ [28, s. 33 – 35].

Jeden z teoretických modelov, ktorý skúma súvislosti fiškálnej decentralizácie a veľkosti verejného sektora, predstavuje tzv. *Leviathan model*. Ten predpokladá, že „celková veľkosť verejného sektora by sa mala nepriamo meniť s fiškálnou decentralizáciou, ktorá zväčší konkurenciu medzi miestnymi správami, a tie nakoniec obmedzia veľkosť verejného sektora“. Brennan a Buchanan [13] na základe Leviathan hypotézy argumentujú, že „fiškálna decentralizácia slúži ako obmedzené správanie maximalizácie príjmov vlády“. Oates [27] testoval Leviathan hypotézu na základe dvoch modelov spolu v 35 unitárnych i federálnych krajinách. V prvom modeli testoval podiel vplyvu decentralizácie na HDP pomocou závislých a nezávislých premenných a v druhom vplyv decentralizácie na hospodársky rast pomocou výrobnjej funkcie. Štatisticky významný vzťah medzi decentralizáciou a ekonomickým rastom sa zistil len v rámci modelu, v ktorom decentralizácia bola reprezentovaná nárastom podielu výdavkov miestnych správ na štátnych výdavkoch vo federálnych systémoch. Na základe výsledkov empirického testovania Oates argumentuje, že nenašiel žiadny podporný dôkaz pre Leviathan hypotézu, zatiaľ čo napríklad Marlow [49], Joulfanian [50] a Grossman [51] zistili silnú pozitívnu koreláciu medzi zvýšením výdavkov miestnej vlády na celkových vládnych výdavkoch a redukciou veľkosti verejného sektora.

Z výsledkov výskumu realizovaného Ebelom [24], ktorý testoval hypotézu „podielové dane majú negatívny vplyv na rast HDP na obyvateľa“, vyplynulo, že „daňové príjmy samosprávy majú negatívny vplyv na veľkosť verejného sektora, pričom so zvýšením daňových príjmov samosprávy poklesol podiel výdavkov verejného sektora na HDP“. Naopak, zvýšenie výnosov z nedaňových príjmov sa prejavilo na zväčšení veľkosti verejného sektora. Na základe výsledkov jednotlivých výskumov môžeme potvrdiť spomenuté konštatovanie Roddena, podľa

ktorého „fiškálna decentralizácia môže viesť k menšiemu alebo väčšiemu verejnému sektoru v závislosti od presnej povahy štruktúry stimulov“ [28, s. 695 – 729]. Toto tvrdenie by sme však doplnili o konkrétne podmienky daných krajín (iné v rozvinutých a iné v rozvojových), ktoré môžu do určitej miery modifikovať tvrdenie Roddena. Pritom v transformujúcich sa krajinách strednej a východnej Európy sú konkrétne podmienky opäť iné.

Skúmanie korelácie medzi fiškálnou decentralizáciou a základnými makroekonomickými indikátormi sa obvykle zjednodušuje na analýzu vzťahu výdavkov miestnych správ a úrovne HDP. Ako vidíme z tabuľky 2, tento vzťah bol na vzorke viacerých vyspelých i rozvojových krajín konkrétne skúmaný aj použitím regresnej analýzy, ktorej výsledkom boli korelačné koeficienty medzi skúmanými premennými, t. j. medzi rastom HDP na obyvateľa a fiškálnou decentralizáciou meranou výdavkami miestnych vlád (za roky 1981 – 1992). Významnú pozitívnu koreláciu dosiahli rozvinuté krajiny, v ktorých je vyššia vzdelanosť obyvateľov, lepšia informovanosť o činnostiach miestnych vlád, o problémoch obyvateľov, ktoré ovplyvňujú kvalitu života, vyššia miera občianskej kontroly a vysoká úroveň rozvinutosti inštitúcií v rámci administratívnych štruktúr. Na druhej strane, v rozvojových krajinách sú takéto inštitúcie málo rozvinuté, korelačné koeficienty sú nízke, a niekedy aj záporné. Výsledky regresnej analýzy na príkladoch niektorých rozvinutých aj rozvojových krajín sú zhrnuté v tabuľke 2.

Tabuľka 2

Korelačné koeficienty medzi rastom HDP na hlavu a decentralizáciou meranou výdavkami miestnych vlád (za roky 1981 – 1992)

Štát	Korelačný koeficient	HDP na hlavu	Štát	Korelačný koeficient	HDP na hlavu
Austrália	0.985	17 770	Talianско	0.951	21 050
Rakúsko	0.996	23 170	Keňa	(-0.774)	330
Belgicko	0.995	21 580	Luxembursko	0.981	38 250
Bolivia	(-0.850)	740	Mexiko	0.544	3 390
Kanada	0.992	20 270	Holandsko	0.910	20 830
Chile	(-0.362)	2 850	Nórsko	0.984	26 440
Columbia	(-0.726)	1 350	Filipíny	0.147	800
Dánsko	0.971	26 360	Portugalsko	0.982	8 630
Fínsko	0.981	22 780	Španielsko	0.996	14 140
Francúzsko	0.956	22 720	Švédsko	0.234	27 530
Nemecko	0.978	23 360	Švajčiarsko	0.974	36 280
Island	0.875	25 450	Thajsko	0.818	1 910
Írsko	0.936	13 010	Veľká Británia	0.982	18 130
Izrael	0.345	13 710	USA	0.991	23 790

Poznámky: HDP na hlavu za rok 1992 v USD.

Prameň: [43].

Z tabuľky 2 pozorujeme rôznorodosť korelačných koeficientov na základe výsledkov empirických testovaní skúmaných krajín, pričom najviac krajín (18)

dosahuje vysoký korelačný koeficient (nad 0,900). Z hľadiska európskych krajín najvyššie korelačné koeficienty dosiahli krajiny ako Rakúsko, Belgicko, Nemecko, Luxembursko, Portugalsko, Španielsko, Švajčiarsko a Veľká Británia. Na druhej strane, nízke korelačné koeficienty (pod 0,400) dosiahli krajiny ako Izrael, Filipíny a Švédsko. Do mínusových hodnôt sa dostala Bolívia, Chile, Columbia a Keňa. Celkovo môžeme konštatovať, že za roky 1981 – 1992 vo väčšine skúmaných krajín (okrem tých, ktoré dosiahli mínusové hodnoty korelačných koeficientov) bol zaznamenaný pozitívny vzťah medzi rastom HDP na hlavu a decentralizáciou meranou výdavkami miestnych vlád.

Na základe viacerých zdrojov možno konštatovať, že tradičná teória a prax fiškálnej decentralizácie nevenovala dostatočnú pozornosť objektívnosti reálneho ekonomického rastu. Aj keď sa teoretické testovania medzi fiškálnou decentralizáciou a ekonomickým rastom začali objavovať už od konca 50. rokov v pôvodných publikáciách autorov Tiebout [12], Musgrave [44] a Oates [52], autori Feld, Zimmermann a Döring [29, s. 13] tvrdia, že „existujúce teoretické výsledky neposkytujú jednoznačný dôkaz vplyvu fiškálnej decentralizácie na hospodársky rozvoj“. S nízkou teoretickou podporou sa stotožnili aj Breuss a Eller [30, s. 3], ktorí upozorňujú, že „teoretické základy priameho vplyvu fiškálnej decentralizácie na ekonomický rast pretrvávajú už dlhší čas nerozvinuté a majú nízku vypovedaciu schopnosť“.

Keďže analýza priamej úlohy verejného sektora v ekonomickom raste je relatívne nová oblasť štúdií, diskusie týkajúce sa priameho vplyvu fiškálnej decentralizácie na ekonomický rast sa začali objavovať až v 90. rokoch (Oates, Davoodi a Zou; pozri [30, s. 3 – 9]). V poslednom období sa však uberajú smerom k tradičnému chápaniu efektívnosti verejných financií, t. j. otázky efektívnosti alokácie zdrojov, horizontálnej fiškálnej nerovnováhy, spravodlivosti v distribúcii príjmov a ekonomickej stabilizácie [31, s. 8]. Aj napriek tomu súčasná odborná literatúra disponuje nedostatkom empirických informácií o vplyve fiškálnej decentralizácie na ekonomický rast, ekonomickú efektívnosť a stabilitu. Potvrdzuje to aj Oates [2, s. 1140] konštatovaním, že „nie je príliš veľa dôkazov poukazujúcich na vzťah medzi fiškálnou decentralizáciou a ekonomickou výkonnosťou“. Podobné zistenie prináša aj Smoke [22, s. 1], podľa ktorého nebolo dostatočne preskúmané, či „fiškálna decentralizácia spomaľuje ekonomický rozvoj a má nežiaduce makroekonomické efekty, alebo zlepšuje poskytovanie miestnych verejných služieb a zvyšuje zodpovednosť miestnej vlády“.

Či uvedené tvrdenia Oatesa a Smokeho vychádzali z objektívneho posúdenia doteraz vypracovaných empirických štúdií, nemôžeme jednoznačne potvrdiť, pretože od roku 1995 bolo vypracovaných viacero ďalších komparatívnych aj samostatných štúdií jednotlivých krajín, ktoré empiricky priamo skúmali vplyv fiškálnej decentralizácie na ekonomický rast.

V rámci 6 komparatívnych štúdií boli krajiny zoskupené podľa vysokých a nízkych príjmov (Thiessen [33; 48]), podľa unitárnych a federatívnych štátov v poradí podľa ústavných štruktúr (Yilmaz [53]) a podľa vnútorne rozdielnych geografických oblastí (Akai [54]).⁶ Autori týchto štúdií si skúmané krajiny rozdelili do súborov podľa charakteru ich vyspelosti a homogenity: Oates, Davoodi a Zou – súbor rôznorodých rozvojových krajín a krajín OECD, Woller a Phillips [55] – súbor najmenších rozvojových krajín – LDCs, Yilmaz [53] a Thiessen [33; 48] – vysokopríjmové krajiny OECD. V rámci ôsmich samostatných štúdií jednotlivých krajín išlo o tri štúdie v Číne (Zhang a Zou [56; 58], Lin a Liu [57]), dve štúdie v USA (Xie, Zou a Davoodi [59], Akai, Nishimura a Sakata [54]) a po jednej štúdii v Nemecku (Behnisch, Buettner a Stagaescu [60]), v Indii (Zhang a Zou [58]) a v Rusku (Desai, Freinkman a Goldberg [61]).⁷

V jednotlivých štúdiách sa zistili rôznorodé výsledky spojitosti medzi fiškálnou decentralizáciou a ekonomickým rastom. Napríklad podľa Lin a Liu [57] „fiškálna decentralizácia pozitívne a významne ovplyvňuje ekonomický rast v Číne“. Zhang a Zou [58] dokazujú, že „fiškálna decentralizácia má síce pozitívny, ale nie až taký významný efekt na regionálny ekonomický rast v Indii“. Naproti tomu vo väčších vyspelých a rozvojových krajinách Davoodi a Zou [46] zistili, že „fiškálna decentralizácia má negatívny vzťah k rastu v rozvojových krajinách a nejasný efekt na rast vo vyspelých krajinách“.

Nakoniec by sme uviedli do pozornosti prehľad vybraných názorov na vplyv fiškálnej decentralizácie na ekonomický rast. Podľa Bahla a Linna [32, s. 391] „pôsobenie fiškálnej decentralizácie vedie k vyššiemu stupňu ekonomického rozvoja“. Thiessen [33, s. 18 – 19] tvrdí, že „nízka miera fiškálnej decentralizácie je škodlivá pre dlhodobý ekonomický rast, a zároveň poskytuje málo impulzov pre vlády nižších hierarchických úrovní k zlepšeniu produkčnej a alokačnej efektívnosti“. Súčasne tvrdí, že „vysoká miera fiškálnej decentralizácie môže kvôli nestabilite a väčšej nespravodlivosti vyústiť do straty blahobytu, čo môže obmedziť ekonomický rastu z dlhodobejšieho hľadiska“. Podľa Thiessena [34] len „tzv. stredná miera fiškálnej decentralizácie, ktorú považuje v tomto kontexte za optimálnu, sa spája s rýchlejšim hospodárskym rastom“. Preto poukázal na dôležitosť otestovania tohto nelineárneho vzťahu. Feld, Zimmermann a Döring [29, s. 22] tvrdia, že „fiškálna decentralizácia môže viesť k vyššiemu ekonomickému rastu, pretože regionálne orientovaná fiškálna a ekonomická politika napomáha rozvoj prostredníctvom regionálne koncentrovaných aglomeračných procesov“. Podľa citovaných autorov empirické výsledky doteraz neposkytli jednoznačné potvrdenia takéhoto vzťahu“, pričom jeho „pozitívne výsledky možno dosiahnuť len za predpokladu modelov endogénneho rastu, v ktorých sú regionálne procesy ekonomickej

⁶ Bližšie pozri [30, s. 3 – 9].

⁷ Bližšie pozri pramene [29, s. 14 – 18; 30, s. 17 – 21].

aglomerácie explicitne vzaté do úvahy“. V nadväznosti na to zdôrazňujú dôležitosť pôsobenia regionálnych inovačných procesov [29, s. 19]. Martinez-Vazquez a McNab [35, s. 9], ktorí preskúmali na vzorke vyspelých a rozvojových krajín spojitosť medzi fiškálnou decentralizáciou, infláciou a ekonomickým rastom, našli podporu pre hypotézu, že „fiškálna decentralizácia nevytvára podmienky, ktoré by ohrozili cenovú stabilitu“.

Záver

Cieľom príspevku bolo priniesť prehľad názorov na otázky fiškálnej decentralizácie a poukázať na rôznorodosť názorov a empirických výsledkov pri skúmaní a analyzovaní vplyvu fiškálnej decentralizácie na rozvoj a veľkosť verejného sektora, rozpočtovú rovnováhu, makroekonomickú stabilitu, ale najmä na ekonomický rast. Dospeli sme ku konštatovaniu, že presná povaha štruktúry stimulov, v závislosti od konkrétnych podmienok danej krajiny, je rozhodujúca pre vplyv fiškálnej decentralizácie na veľkosť verejného sektora. Doteraz sa však realizovalo pomerne málo empirických výskumov hľadajúcich príčiny vplyvu fiškálnej decentralizácie na ekonomický rast, ekonomickú efektívnosť a stabilitu. To vysvetľuje fakt nedostatočnej rozvinutosti aj existujúcich teoretických poznatkov potvrdzujúcich vplyv fiškálnej decentralizácie na ekonomický rast. Zároveň to znižuje vypovedaciu schopnosť poskytovaných jednoznačných dôkazov o existencii takéhoto vzťahu, preto je potrebné neustále rozvíjať aj teoretickú podporu tohto skúmaného vzťahu. V nadväznosti na to sa nám vynára ďalšia otázka – akú mieru fiškálnej decentralizácie zvoliť pre optimálny ekonomický rast. Odpoveď na ňu nie je možné generalizovať. Keďže najvýznamnejším problémom fiškálnej decentralizácie sa ukazuje problém priradenia daňových a výdavkových kompetencií rôznym stupňom verejnej správy, potom stupeň a forma ich priradenia závisí predovšetkým od politickej, ekonomickej a inštitucionálnej situácie danej krajiny, ako aj od samotnej úlohy samospráv. Preto si myslíme, že je potrebné okrem finančno-ekonomických a administratívnych podmienok skúmať a analyzovať aj politické, sociálne a legislatívne podmienky, dôležité pre úspešnú implementáciu fiškálnej decentralizácie.

Keďže empirické výsledky doteraz realizovaného skúmania vplyvu fiškálnej decentralizácie na ekonomický rast neposkytli jednoznačné potvrdenie takéhoto vzťahu, myslíme si, že pozitívne výsledky možno dosiahnuť len za predpokladu modelov endogénneho rastu (vrátane pôsobenia regionálnych inovačných procesov), v ktorých sa regionálne procesy ekonomickej aglomerácie explicitne vezmú do úvahy. V nadväznosti na to by sme chceli upozorniť na poznatok, ktorý vedie ku konštatovaniu, že fiškálna decentralizácia môže viesť k vyššiemu ekonomickému

rastu, pretože regionálne orientovaná fiškálna a ekonomická politika napomáha rozvoj prostredníctvom regionálne koncentrovaných aglomeračných procesov.

V podmienkach Slovenskej republiky nebolo doteraz možné realizovať empirický výskum vplyvu fiškálnej decentralizácie na ekonomický rast. Je to hlavne z dôvodu, že fiškálna decentralizácia bola, v nadväznosti na prechod kompetencií zo štátnej správy na územnú samosprávu, implementovaná do praxe až od 1. januára 2005 s cieľom stabilizovať finančné zdroje územných samospráv na viacročné obdobie zmenou fiškálnych vzťahov medzi štátnou správou a samosprávou tak, aby sa zvýšil podiel územných samospráv na verejných financiách a posilnila sa ich finančná samostatnosť. Vzhľadom na krátkosť času od reálnej implementácie fiškálnej decentralizácie nie je preto ešte v súčasnosti možné pristúpiť k realizácii uvedeného empirického výskumu v súvislosti s vplyvom na ekonomický rast. Pritom však v žiadnom prípade nemožno spochybňovať jeho význam. Túto otázku, naopak, považujeme za významnú a odporúčame jej venovať pozornosť aj v rámci ďalších empirických výskumov tohto druhu pre prax.

Literatúra

- [1] BROWN C. V. – JACKSON, P. M.: *Public Sektor Economics*. 4th edition. Oxford, UK: Cambridge Publishers 1994.
- [2] OATES, W. E.: An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of Economic Literature*, 37, 1999, č. 3.
- [3] EBEL, R. D.: *The Political Economy of Fiscal Decentralization. Democracy, Decentralization and Development. Worldwide Perspective*. Washington, DC: World Bank Institute 2001.
- [4] TANZI, V.: *Fiscal Federalism and Decentralization: A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects*. [Annual Bank Conference on Development Economics.] Washington, DC: The World Bank Research Observer 1995.
- [5] HOLLIS, G. – PLOKKER, K. – DAVIES, H. – SUTHERLAND, M.: *Local Government Finance: An International Comparative Study*. London: LGC Communications 1994.
- [6] RODRIGES-ÁVAREZ, J. M.: Veľkosť obcí, efektivita a mechanizmy miestnej spolupráce. In: *Decentralizácia verejnej správy v Slovenskej republike a vo vybraných členských krajinách Európskej únie*. [Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie.] Bratislava: Ministerstvo vnútra SR 2002.
- [7] MUSGRAVE, R. A. – MUSGRAVEOVÁ, P. B.: *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Management Press 1994.
- [8] JACKSON, P. M. – BROWN, C. V.: *Public Sector Economics*. Oxford, UK & Cambridge, USA: Blackwell 1990.
- [9] OATES, W. E.: On Local Finance and the Tiebout Model. *The American Economic Review*, 71, 1981, č. 2, s. 93 – 98.
- [10] CULLIS, J. – JONES, P.: *Public Finance and Public Choice*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press 1998.
- [11] OATES, W. E. – WALLIS, J.: *Decentralization in the Public Sector: An Empirical Study of State and Local Government*. In: H. Rosen (ed.): *Fiscal Federalism: Quantitative Studies*. Chicago: Chicago University Press 1988.
- [12] TIEBOUT, CH. M.: A Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*, 64, 1956, č. 5.
- [13] BRENNAN, G. – BUCHANAN, J. M.: *The Power to Tax: Analytical Foundations of a Fiscal Constitution*. Cambridge: Cambridge University Press 1980.

- [14] ŠIMÍKOVÁ, I.: Teoretické a praktické aspekty fiškálnej decentralizácie ako nástroja optimalizácie veľkosti verejného sektora. [Dizertačná práca.] Praha: VŠE v Prahe 2002.
- [15] PEKOVÁ, J.: K některým problémům fiškálního federalismu. *Finance a úvěr*, 42, 1992, č. 10.
- [16] OATES, W. E.: Fiskální federalismus: přehled teoretického výzkumu a praktických výsledků. *Finance a úvěr*, 41, 1991, č. 6.
- [17] BAHL, R.: Implementation Rules for Fiscal Decentralization. Economic Development Institute. Washington, DC: World Bank 1999.
- [18] HORČICOVÁ, M.: Úloha majetkových daní v místních financích v USA. *Finance a úvěr*, 44, 1994, č. 10.
- [19] CORREA, G.: Decentralization and Local Governance from a Global Perspective. [Regional Forum on Decentralization.] Bratislava 2004.
- [20] BIRD, R. M.: Transfers and Incentives in Intergovernmental Fiscal Relations. Washington, DC: World Bank Institute 1999.
- [21] BIRD, R. M.: Fiscal Decentralization: From Command to Market. Washington, DC: World Bank Institute 1995.
- [22] SMOKE, P.: Fiscal Decentralization for good Governance and Effective Service Delivery. New York: New York Univerzity 2004.
- [23] NEMEC, J. a kol.: Verejné financie: Teoretické a praktické aspekty verejných financií v procese transformácie krajín strednej Európy. Bratislava: NISPAcee Secretariat 1997.
- [24] EBEL, R.: Concept of Fiscal Decentralization and Worldwide Overview. Washington, DC: World Bank Institute 2002.
- [25] PRUD'HOMME, R.: Decentralization of Expenditures or Taxes: The Case of France. In: R. J. Bennett (ed.): Decentralization, Local Governments, and Markets. Oxford: Clarendon Press 1990.
- [26] DE MELLO, L. A. – BERENSTEIN, M.: Fiscal Decentralization and Governance: A Cross-Country Analysis. [IMF Working Paper WP/01/71.] Washington DC: IMF 2001.
- [27] OATES, W. E.: Searching for Leviathan: An Empirical Study. *American Economic Review*, 75, 1985, č. 4, s. 748 – 757.
- [28] RODDEN, J.: Reviving Leviathan: Fiscal Federalism and the Growth of Government. *International Organization* 57. Fall 2003, pp. 695 – 729.
- [29] FELD, L. P. – ZIMMERMANN, H. – DÖRING, T.: Federalism, Decentralization, and Economic Growth. Germany: Philipps-University of Marburg 2004.
- [30] BREUSS, F. – ELLER, M.: Fiscal Decentralisation and Economic Growth: Is there Reality a Link? Europainstitut (EI) at the Vienna University of Economics and Business Administration 2004. In: CESifo DICE Report. *Journal for Institutional Comparisons*, 2, 2004, č. 1.
- [31] OSORO, N. E.: Fiscal Polisy and Growth in Africa: Fiscal Federalism, Decentralization and the Incidence of Taxation. Institutions, Decentralization and Growth. Addis Ababa: UNCC 2003.
- [32] EAH, R. W. – LINN, J. F.: Urban Public Finance in Developing Countries. Oxford: Oxford University Press 1992.
- [33] THIESSEN U.: Fiscal Federalism in Western European and Selected Other Countries: Centralization or Decentralization? What is Better for Economic Growth? [Discussion Paper, No. 224.] Berlin: Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung (DIW) 2000.
- [34] THIESSEN, U.: Fiscal Decentralisation & Economic Growth in High-Income OECD Countries. [European Network of Economic Policy Research Institutes. Working Paper, No. 1] Berlin: German Institute for Economic Research 2001.
- [35] VAZQUEZ, M. J. – MCNAB, R. M.: Cross-Country Evidence on the Relationship Between Fiscal Decentralization, Inflation, and Growth. In: National Tax Association (ed.): Proceedings of the 94th Annual Conference on Taxation. Washington, DC 2001, pp. 42 – 47.
- [36] LITVACK, J. A – SEDDON, J.: Decentralization. Briefing Notes. [Working Papers.] Washington, DC: World Bank Institute 1999.
- [37] BIRD, R. M. – SMART, M.: Intergovernmental Fiscal Transfers: Some Lessons from International Experience. University of Toronto. Elsevier, 30, 2001, č. 6, s. 899 – 916.

- [38] BIRD, R. M.: Intergovernmental Fiscal Relations: Universal, Principles, Local Applications. [Working Paper 00-2.] Toronto: University of Toronto 2000.
- [39] BAHL, R.: Worldwide Trends in Fiscal Decentralization. Atlanta: Policy Research Center; Georgia: Georgia State University 1995.
- [40] MARTINEZ-VAZQUES, J. – McNAB, R.: Fiscal Decentralization, Economic Growth, and Democratic Governance. [Working Paper 97-7. Prepared for the USAID Conference on Economic Growth and Democratic Governance.] Washington, DC 1997.
- [41] SEWELL, D.: The Dangers of Decentralization According to Prud'homme: Some Further Aspects. World Bank Research Observer, 11, 1996.
- [42] PRUD'HOMME, R.: On the Dangers of Decentralization. World Bank Economic Review, 9, 1995.
- [43] World Tables 1995. <www.decentralization.org>.
- [44] MUSGRAVE, R. A.: The Theory of Public Finance. New York: McGraw-Hill 1959.
- [45] EHDAIE, J.: Fiscal Decentralization and the Size of Government, Policy Research Department. Washington, DC: The World Bank 1994.
- [46] DAVOODI, H. – ZOU, H.: Fiscal Decentralization and Economic Growth: A Cross-Country Study. Journal of Urban Economics, 43, 1998.
- [47] DE MELLO – LUIZ, R.: Fiscal Decentralization and Intergovernmental Fiscal Relations: A Cross-Country Study Analysis. World Development, 28, 2000, č. 2.
- [48] THIESSEN, U.: Fiscal Decentralization and Economic Growth in High Income OECD. Countries Fiscal Studies: Refereed Economic Journals, 24, 2003, č. 3.
- [49] MARLOW, M. L.: Fiscal Decentralization and Government Size. Public Choice, 1988, č. 56.
- [50] JOULFAIAN, D. – MARLOW, M.: Government Size and Decentralization: Evidence from Disaggregated Data. Southern Economic Journal, 56, 1990.
- [51] GROSSMAN, P. J. – WEST, E. G.: Federalism and the Growth of Government Revisited. Public Choice, 79, 1994.
- [52] OATES, W. E.: Fiscal Federalism. New York: Harcourt Brace Jovanovich 1972.
- [53] YILMAZ, S.: The Impact of Fiscal Decentralization on Macroeconomic Performance: National Tax Association. [Proceedings of the 92nd Annual Conference on Taxation.] Atlanta 1999.
- [54] AKAI, N. – NISHIMURA, Y. – SAKATA, M.: Fiscal Decentralization, Economic Growth and Economic Volatility: Theory and Evidence from State-level Cross-section Data for the United States. [Discussion Paper Series, No. 03-F-2.] The Centre for International Trade Studies. Faculty of Economics: Yokohama National University 2004.
- [55] WOLLER, G. M. – PHILLIPS, K.: Fiscal Decentralization and LDC Economic Growth: An Empirical Investigation. Journal of Development Studies, 34, 1998, č. 4.
- [56] ZHANG, T. – ZOU, H.: Fiscal Decentralization, Public Spending, and Economic Growth in China. Journal of Public Economics, 67, 1998, s. 221 – 240.
- [57] LIN, J. Y. – LIU, Z.: Fiscal Decentralization and Economic Growth in China. Economic Development and Cultural Change, 49, 2000, č. 1, s. 1 – 23.
- [58] ZHANG, T. – ZOU, H.: The Growth Impact of Intersectoral and Intergovernmental Allocation of Public Expenditure: With applications to China and India. China Economic Review, 12, 2001, č. 1, s. 58 – 81.
- [59] XIE, D. – ZOU, H. – DAVOODI, H.: Fiscal Decentralization and Economic Growth in the United States. Journal of Urban Economics, 45, 1999, s. 228 – 239.
- [60] BEHNISCH, A. – BUETTNER, T. – STEGARESCU, D.: Public Sector Centralization and Productivity Growth: A long-term View on the German Experience. [Conference paper: 57th Congress of the International Institute of Public Finance (IIPF).] A-Linz 2001.
- [61] DESEI, R. M. – FREINKMAN, L. M. – GOLDBERG, I.: Fiscal Federalism and Regional Growth, Evidence from the Russian Federation in the 1990s. [Working Paper No. 3138.] World Bank Policy Research 2003.
- [62] MUSGRAVE, R. A.: ET, OT and SBT. Journal of Public Economics, 6, 1976, s. 3 – 16.